

Aukštaitija

Vilniaus Užupio gimnazija

Parengė 2E klasės mokiniai:
Rėjus Ragėnas ir Ieva Janušonytė

Darbo tikslas

- ❖ *Sudominti* pateikiant informaciją paprastai, sistemingai;
- ❖ *Supažindinti* su Aukštaitijos istorija, jos išskirtinumais;
- ❖ *Pristatyti* kūrinius, kurie atspindėtų aukštaičių kultūrą.

<https://www.vle.lt/straipsnis/aukstaitija/>

Aukštaitija – kas
tai? Tai – didžiausias
Lietuvos etnografinis
regionas!

Kunigaikštis Gediminas

Krašto istorija

Aukštaitija - vieta, kur gimė Lietuvos kunigaikštystė. Ji čia susikūrė maždaug XI amžiuje, ėmė tvirtėti ir pamažu tapo galingiausia baltų valstybe.

Aukštaičių vardas pirmą kartą paminėtas 1323 metų spalio 2 d. Gedimino taikos ir prekybos sutartyje.

Aukštaitijos architektūra

Rytų aukštaitijoje užstatymas derintas *pagal supančią aplinką*. Mažosios architektūros formos, *saikinga* pastatų *puošyba* funkciškai ir vizualiai praturtino gyvenamąją aplinką, teikė jaukumo ir patogumo. *Tūriai, erdvės, formos, spalvos, medžiagos nežymiai skiriasi* - taip sukuriama vizualiai turtinga ir kartu vientisa aplinka.

Aukštaičių tarmės

Aukštaičių tarmės skirstomos į 3 pagrindines patarmes:
vakarų, pietų ir rytų.

Vakarų aukštaičių patarmėje išlaikomi am, an, em, en, a, e garsai (*rañkq*)

Pietų aukštaičių patarmė, skiriasi tuo, kad keičiasi *q* -> *u*, *e* -> *i* (*rañku.*)

Rytų aukštaičių patarmė išsiskiria tuo, kad am, an, em, en kinta kitais dvigarsiais ir balsiais. (*roñko / ruñku.*)

Vakarų aukštaičių
patarmė buvo
naudojama, kaip
pagrindinė priemonė
sudarant *bendrinę*
lietuvių kalbą.

Aukštaičių tautinis kostiumas

Aukštaičių drabužiai gana kuklūs. Savo forma, audimo būdu, raštais ir šviesiomis spalvomis jie yra vieni seniausių.

Tautinis kostiumas

Moteriškas

Sijonus aukštaitės dėvėjo daugiausia *languotus*. Liemenės siūtos iš vilnonės medžiagos. Merginos galvas puošė *gėlių vainikais*, iš kaspinių ir karoliukų padarytomis *karūnomis*.

Tautinis kostiumas

Vyriškas

Vyrų išeiginius drabužius sudarė *paprasti* namuose austos baltos drobės *marškiniai* be puošmenų, kelnės, *rudinė* ir auliniai batai.

Aukštaitiškos sutartinės

Sutartinės yra archajiškas aukštaičių dainavimo stilius. Jos yra vienos seniausių dviejų – trijų balsų polifonijos pavyzdžiai. Jos yra įtrauktos į **UNESCO** nematerialųjį paveldą **2010 m.**

Aukštaitiškos sutartinės

Aukštaitiški amatai

Aukštaitijoje labiausiai paplitę *audimo, verpimo, puodininkystės, drožybos, pynimo* amatai. Nuo seno audimo amatu užsiimdavo **ir moterys, ir vyrai**, nors ši veikla dažniau buvo priskiriama moterims.

Išvados

Kultūros kūrėjas ir puoselėtojas yra žmogus. Nors visa simbolinė regioninės kultūra tėra tik laikinai suformuota erdvė, ji labai svarbi palaikant aukštaitiškąjį tapatumą, glaudžius ryšius su gimtine ir perduodant juos iš kartos į kartą.

Šaltiniai

- ❖ „Lietuvos Etnografiniai regionai”, Vilnius: Šviesa, 2010
- ❖ 2023-ieji – Aukštaitijos metai. Aukštaitijos atmintinų metų atidarymo išskilmės | Biržų rajono savivaldybė
- ❖ Aukštaitija | Vikipedija
- ❖ Aukštaičių tautiniai drabužiai | Visuotinė Lietuvių Enciklopedija
- ❖ Aukštaitija | Tautinis Paveldas
- ❖ KAIMO STATYBA: RYTŲ AUKŠTAITIJA | Rytų Aukštaitijos architektūros pavyzdžių katalogas
- ❖ Lietuvių liaudies dainos > Sutartinės
- ❖ Aukštaičių Tarmė | Visuotinė Lietuvių Enciklopedija

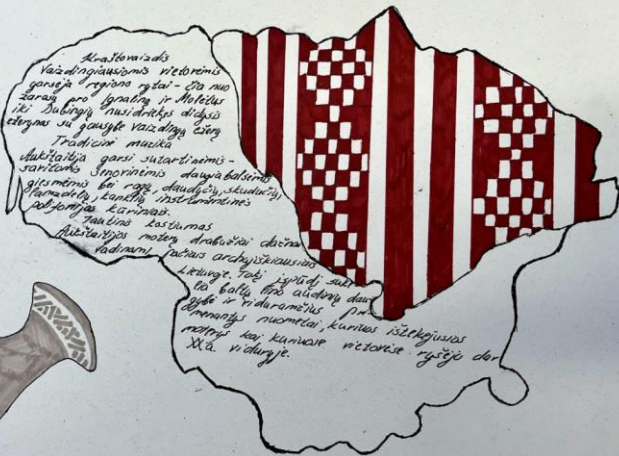
Skaitovų konkursas

„Pasakojimas apie Giltinę”

Skaitovė: Šarūnė Dagilytė

Knygos puslapiai

MARGARASTĖ DEVYNBALSĖ, BET
VIENA - KAS? LIETUVA! AUKŠTAITIJA

Kraštovaizdis
Vaizdingas ir istorinis
garsus "Lietuva" - po ma-
žarais pro Ispaniją ir Meksiką
iki Dubingų nusidriekusi didysis
elėgus su gausybe vaizdingų žvėrių
Tradicinė muzika
Aukštaitija garsi suvartuotimi-
savitais šmoriniais daugiabalsiais
įvairiais žantais instrumentais
patį joms karnavaliams
Tautinė žaiztmas
Aukštaitijos moteris drabužiai džiūti
Vadinami pažais archyvizavimais

Lietuvė, šoki į širdį su
ta kolia, kas ašitoni dau-
tyje ir viduramžių pr-
domantis nuomėnais, kurias išlekiu
netiesi kai kuriame netiesi rįšio dar
XX a. viduryje.

MARGARASTĖ DEVYNBALSĖ, BET
VIENA - KAS? LIETUVA! AUKŠTAITIJA

Aukštaitiniai diriniai, sandruomenė,
kūdingi imoni, tokie, ji būdų deklitrida soptis
architektura, jį gaus puošybei, pusiau atviras
tai prieglaui, priesviriniai, kuriuose smoga pasidėti,
pabandavai su kairynais, ritonijai, pastogės, galimas
turi ir funkcijai reikioms: upsaugų įėjimą, sutelkia pam-
patis valandų. Iti ky mažiau jį svarbi pastato grožis:
net atėjusiuose, jį pusiau atvira erdvi pagyuma namo
taro, susilaukus, delti dūdių kontrastams, suminkština
gryjimus ir atviras erdvi, j atvira ir taip saulėka
ilukam. Prieangis stogėnai darinauau dūstaičiai,
pavirni keturono ketonitams su tvirta, kolonitais,
tvirtai, stogėni krašiai ir frontonai darina dūko
nuejami, taip pabrėžiama ypatinga šios villos reikėm
šaliesi edarjė. Mestitrube pasidauko pirkty, su gale-
tyboms: jįr vis, ar dūl, namo ilgio šipėda švit-
anglia, paveria kolonitais eite.

Komiksas

Darbo autoriai: Juozapas Černiauskas, Pranas Stankevičius, Osvaldas Butkus

Dailė

Darbo autorės:
Ūla Lomsargytė,
Šarūnė Dagilytė

Regiono virtuvė.

Kulinarinio paveldo patiekalas.

Gira su kriaušėmis
bei džiovintais
obuoliais ir
Žagarėliai

Darbo autorės:
Urtė Luneckaitė,
Kamilė Šulcaitė

Lankstinukas

Aukštaitija – Lietuvos regionas, kuriame susipina senosios tradicijos bei žmonių gyvenimo būdas.

Ginučių vandens malūnas

Senovė alsuojantis medinis malūno pastatas, tildas ir užtvanka dažnai tampa tuo atsparos tašku, nuo kurio keliautojai pradeda pažintį su Aukštaitija. Malūnas buvo pastatytas XIX a. antroje pusėje ant Srovės upelio ir veikė iki 1968 m. Anksčiau jis buvo naudojamas miltų malimui, tačiau taip pat ten vyko įvairios šventės, renginiai. Šis malūnas buvo svarbus socialinio gyvenimo centras, kur susiburdavo visa bendruomenė.

Arklio muziejus

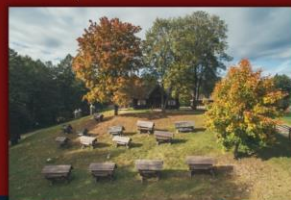
Muziejuje pristatomi įvairūs amatai, kuriais vertėsi aukštaičiai. Lankytojai gali apžiūrėti audėjo, keramikos, duonos kepėjo, kalvio, juvelyro ir medžio drožėjo darbus bei pajodinėti arkliais.

Sadauskų sodyba

Čia galėsite pasimėgauti tradiciniais aukštaičių patiekalais, taip pat ten vyksta šių valgių ruošimo edukacinės programos. O jeigu gaminti nenorėsite – svečiai kviečiami apsilankyti tradiciniame, lietuviškame etnografiniame rūsyje, kur degustuosite naminius gardėsius.

Bitininkystės muziejus

Čia bus supažindinama su bičių pasauliu ir čionykščių vertimąsį bitininkyste.

1. Ginučiu vandens malūnas
2. Sadauskų sodyba
3. Arklio muziejus
4. Bitininkystės muziejus

Vilniaus Užupio gimnazija

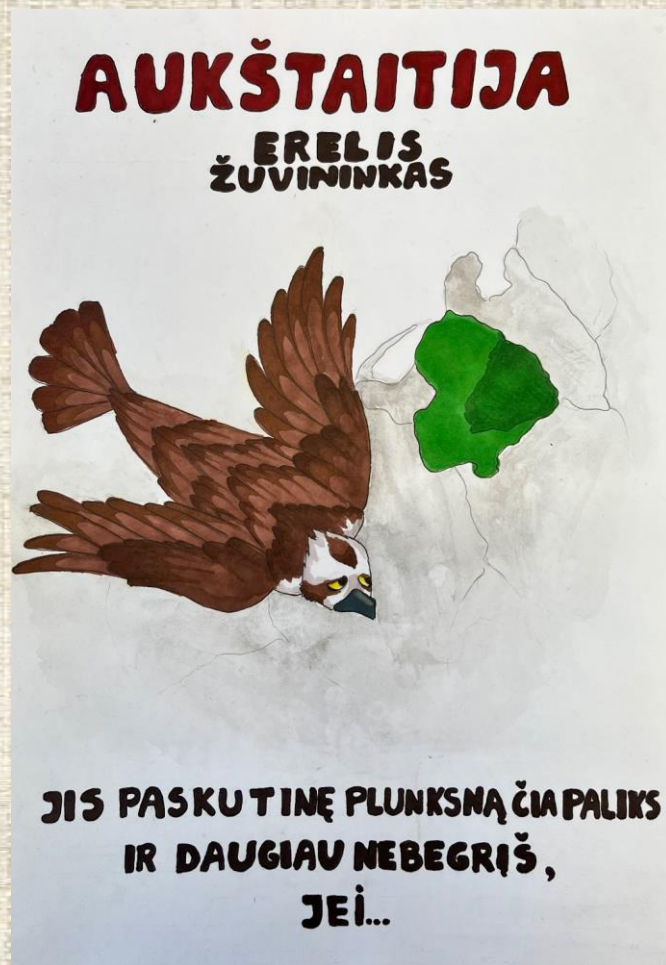
„Margaraštė devynbalsė, bet viena – kas? Lietuva!“

Elita Grudinskytė, Roneta Juchnevičiūtė, Austėja Bartanovičiūtė, 2e

2024

Plakatas
saugomos
teritorijos

Darbo autoriai: Rasa Sabonytė, Elena Masytė

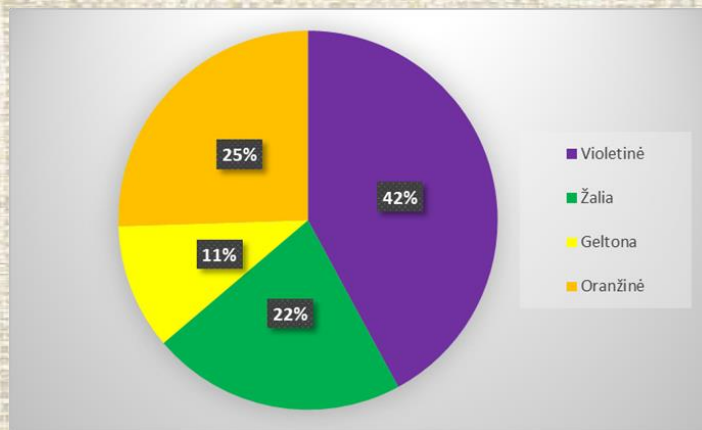

Maršrutas užsienio kalba (Ekonominis ir prabangus)

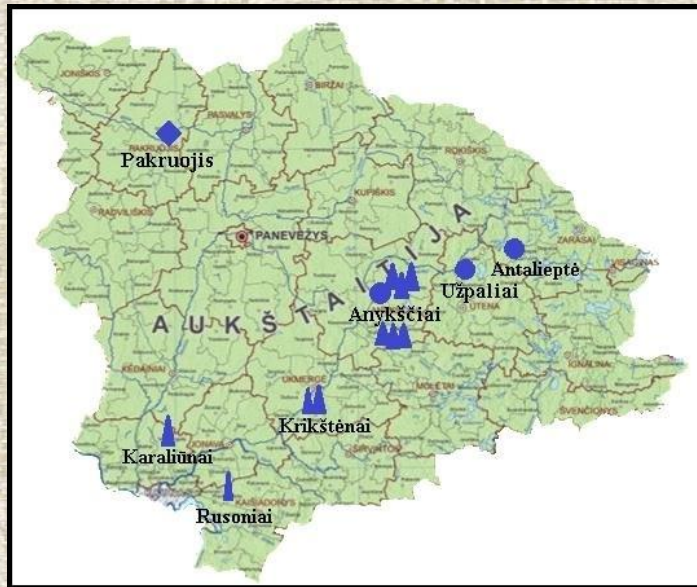
Darbo autorės: Barbora Čiuprinskaitė, Urtė Raudonytė

Pasirinkto tautodailės elemento spalvų statistinė analizė

Darbo autoriai: Ernestas Keda, Odilija Motiejūnaitė, Marius Vanagas

Atsinaujinantys energijos šaltiniai (vėjo, saulės, biokuro)

Legenda

- ◆ - Vėjo jėgainės
- ▲ - Saulės elektrinė
- - Hidro elektrinės

Mastelis
1 : 2650000

Darbo autorius: Karolis Baranauskas

Šokis

VYŽA

Organizatorės: Adriana Plentaitė, Mila Burzdžiūtė, Saulė Žilinskaitė